

राधा

अन्नपूर्णा ह्रीं घाटीं रचतु मम । ऐं ह्रीं ऐं
बीजत्रयं सदा पातु एष्टदेशं मम । ॐ महा-
देवः पातु सर्वार्थं मे ॐ नारायणः पातु
सर्वार्थं सदा मम ।

ॐ ॐ कृष्णः पातु सदा गोत्रं रक्षिणीनाथः ।
रक्षिणी सत्यभामा च सौम्या जाम्बवती तथा ॥
लक्ष्मणा मित्रवृन्दा च भद्रा नमजिता तथा ।
यताः सर्वा युवतयः शोभनास्याः सुलोचनाः ॥
रक्षेयुर्मां सन्तु दिक्षु सततं शुभदर्शनाः ।
ॐ नारायणश्च गोविन्दः शिरः पद्मदण्डधरः ॥
सर्वार्थं मे सदा रक्षेत् केशवः केशिदा हरिः ।
इतीदं कवचं भद्रे त्रैलोक्यमङ्गलं शुभम् ॥
पद्मिण्याः परमेशानि उपविद्यासु सङ्गतम् ।
यः पठेत् पाठयेद्वापि सततं भक्तितत्परः ॥
निराहारो जलव्याघ्रो अयुतं वत्सरे सदा ।
तदेव परमेशानि पद्मिनी वश्यामियात् ॥
एतत्ते कथितं देवि कवचं भुवि दुर्लभम् ।
फलमूलजलं त्वत्पाठेत् सर्वतत्परं यदि ॥
पद्मिनी वश्यामयाति तदेव नगनन्दिनि ।
अनेनैव विधानेन यः पठेत् कवचं परम् ॥
विष्णुलोकमवाप्नोति नान्यथा वचनं मम ।
संगोप्य पूजयेद्दिवा महाविद्यां वरानने ॥
प्रकटार्थमिदं देवि कवचं प्रपठेत् सदा ।
महाविद्यां विना भद्रे यः पठेत् कवचं प्रिये ।
तदेव सहसा भद्रे कुम्भीपाकं व्रजेत् प्रिये ॥
इति वासुदेवरहस्ये राधातन्त्रे एकविंशत्
प्रपठः ॥) अथ राधास्तोत्रम् ।
“स्तोत्रं च सामवेदीकं प्रपठेत् भक्तिपूर्वकम् ।
राधा रासेश्वरी रम्या परमा च परात्मनः ॥
रासोद्भवा कृष्णकान्ता कृष्णवचःस्खलस्थिता ।
कृष्णप्राणाधिदेवी च महाविष्णुप्रसूतरपि ॥
सर्वेषां विष्णुमाया च सत्त्वासत्त्वा सनातनी ।
ब्रह्मस्वरूपा परमा निर्लिप्ता निर्गुणा परा ॥
हृन्दावनेशा विजया यमुनातटवासिनी ।
गोलोकवासिनी गोपी गोपीशा गोपमातृका ।
मानन्दा परमानन्दा नन्दनन्दनकामिनी ।
हृषभानुसुता शान्ता कान्ता पूर्णतमस्य च ॥
कान्ता कलावतीकन्या तीर्थपूता सतीनिभा ।
सप्रविंशच्च नामानि वेदोक्तानि शुभानि च ॥
सारभूतानि पुण्यानि सन्वेनामसु वारदः ।
यः पठेत् संयतः शुद्धो विष्णुभक्तो जितेन्द्रियः ॥
इह वै निचलां लक्ष्मीं लब्ध्वा याति हरेः पदम् ॥
हरिभक्तिं हरेर्दास्यं लभते नात्र संशयः ॥
भक्तो लज्जजपेनैव स्तोत्रसिद्धिर्भवेत् भुवम् ।
स्तोत्रस्मरणमात्रेण जीवन्मुक्तो भवेन्नरः ॥
पदे पदे श्रव्यमेष्टव्यं लभते निश्चितं फलम् ।
कोटिजन्माज्जितात् यापान् ब्रह्महत्याशतादपि ।
स्तोत्रस्मरणमात्रेण मुच्यते नात्र संशयः ॥
नृत्ववत्सा काकवन्था महाबन्था प्रसूयते ।
शृङ्गोति वर्षमेकं या शुद्धा स्निग्धान्नभोजनी ॥
शृङ्गोति मासमेकं यः सर्वशौचं लभेन्नरः ।
सामवेदे कुमारं तमिवाह कमलौद्भवः ॥”

रामः

इति नारदपञ्चरात्रे ज्ञानान्तरसारे द्वितीय-
रात्रौ शिवनारदसंवादे भक्तिज्ञानकथने
श्रीराधिकास्तोत्रं समाप्तम् ॥

राधाकान्तः, पुं, (राधायाः कान्तः ।) श्रीकृष्णः ।

यथा,—

“गोलोके द्विभुजः कृष्णो राधाकान्तःसनातनः ।
गोपाङ्गनादिभिर्युक्तो द्विभुजैर्गोपपार्श्वदेः ॥”

इति ब्रह्मवैवर्ते ब्रह्मखण्डे १७ अध्यायः ॥

राधातनयः, पुं, (राधायाः सुतपत्न्यास्तनयः ।

तथा पालितत्वात् तथात्वम् ।) कर्णः । इति
हेमचन्द्रे कर्णपर्याये राधासुतशब्ददर्शनात् ॥

राधाभेदी, [नृ] पुं, (राधां धन्विचित्रभेदं भिन्-
नीति । भिद् + णिनि ।) अर्जुनः । इति भूरि-
प्रयोगः ॥

राधावैधी, [नृ] पुं, (राधां धन्विचित्रविशेषं
विधातीति । विध् + णिनि ।) अर्जुनः । यथा,

“राधावैधी किरौन्धेन्द्रिजिष्णुः श्वेतहयो नरः ।
हृदमजो गुहाकेशः सुभद्रेशः कपिध्वजः ।

वीभत्सुः कर्णजितस्य गाक्षीवं गाक्षिवं धनुः ॥”

इति हेमचन्द्रः । ३ । ३७३ ॥

राधासुतः, पुं, (राधायाः सुतपत्न्याः सुतः ।)

कर्णः । यथा,—

“वेदिना याज्ञसेनी च कर्णश्चामाधिपोद्भवात् ।
राधासुतोऽकैतनयः कालएष्टनु तद्वधुः ॥”

इति हेमचन्द्रः । ३ । ३७५ ॥

(यथा, महाभारते । ८ । ५६ । ३ ।

“पश्य चेनं समायुक्तं रथं कर्णस्य पाण्डव ।

श्वेतवाजिसमायुक्तं युक्तं राधासुतेन च ॥”)

राधयः, पुं, (राधाया अपत्यमिति । राधा +

“स्त्रीभ्यो ङ्क् ।” ४ । १ । १२० । इति ङ्क् ।)

कर्णः । इति त्रिकाण्डशेषः । (यथा, महा-

भारते । १ । १३४ । ११ ।

“सुतपुत्रस्तु राधयो युवः द्रोणमियात्तदा ॥”)

रायः, त्रि, (रयते इति । रप् + “आसुयवपि-

रपीति ।” ३ । १ । १२६ । इति ण्यत् ।) कथ-

नीयः । रपघातोः कर्मणि छण्प्रत्ययेन

नियमः ॥

रामः, क्ली, (रम्यतेऽनेनेति । रम् + घञ् ।) वास्तु-

कम् । कुष्ठम् । इति मेदिनी । मे, २६ ॥ तमाल-

पत्रम् । इति राजनिर्घण्टः । (नैशं तमः ।

यथा, ऋग्वेदे । १० । ३ । ३ ।

“सुप्रकृतेर्द्विभिरभिविहितं नृ-

रुशङ्खिवैरभिराममस्यात् ॥”

“रामं कृष्णवर्णं शाल्वरं तमः अश्वस्यात्मायं

होमकाले अभिभूय तिष्ठति ।” इति तद्वाच्ये

सायणः ।)

रामः, त्रि, (रमते इति । रम् + णः । रम्यतेऽनेनेति ।

रम् + घञ् वा ।) मनोज्ञः । (यथा, दृष्ट-

संहितायाम् । १६ । ५ ।

“गावः प्रभूतपयसो नयनाभिरामा

रामा रतैरविरतं रमयन्ति रामान् ॥”)

वितः । अक्षितः । इति मेदिनी । मे, २७ ॥

रामः

रामः, पुं, (रमते इति । रम क्रीडायाम् +

“ञ्वलितिकसन्तोभ्यो णः ।” ३ । १ । १४० ।

इति णः ।) परशुरामः । स तु विष्णोरंशः

जमदग्निपुत्रेः पुत्रत्वेन जेतायुगादाववतीर्णः

एकविंशतिवारान् एष्टवीं निःसन्निधामक-

रोत् । (अस्मै एव समन्तपञ्चके पञ्च सन्निध-

शोणितद्वन्द्वान् विधाय पितृन् सन्तर्पयामास ।

यदुक्तं महाभारते । १ । २ । २—११ ।

सौतिरुवाच ।

“शृङ्खलं मम भो विप्रा नृवत्तश्च कथाः शुभाः ।

समन्तपञ्चकाख्यश्च श्रोतुमर्ह्य सप्तमाः ॥

जेताङ्गापरयोः सन्धौ रामः शृङ्खलतावरः ।

असङ्गत् पार्थिवं चक्षं जघानामर्षचोदितः ॥

स सर्वं चक्षमुत्साद्य स्ववीर्येणानलद्वितः ।

समन्तपञ्चके पञ्च चकार रौघिरान् हृदान् ॥

स तेषु रघिरामःसु हृदेषु क्रोधमूर्च्छितः ।

पितृन् सन्तर्पयामास रघिरेणैति नः श्रुतम् ॥

अथर्षोकादयोऽभ्येत पितरो राममनुवन् ।

राम राम महाभाग प्रीताः स्मृत्तव भार्गव ॥

अनया पितृभक्ता च विक्रमेण तव प्रभो ।

वरं हृषीक्य भद्रन्ते यमिच्छन्ति महाद्विते ॥

राम उवाच ।

यदि मे पितरः प्रीता यदनुयास्यतां मयि ।

यच्च रोषाभिभूतेन चक्षमुत्सादितं मया ॥

अतश्च पापान्मुच्येऽहमेव मे प्रार्थितो वरः ।

हृदाश्च तीर्थभूता मे भवेदुर्भवि विमृताः ॥

एवं भविष्यतीत्येवं पितरस्तमयाह्वयन् ।

तं चमस्विति निषिधियुस्ततः स विरराम ह ॥

तेषां समीपे यो देशो हृदानां रघिरामसाम् ।

समन्तपञ्चकमिति पुण्यं तत् परिकीर्तितम् ॥”

अस्यान्यद्विवरणं परशुरामशब्दे द्रष्टव्यम् । *)

राघवः । श्रीरामचन्द्रः स च पूर्णब्रह्मस्वरूपः

अयोध्याधिपतिदशरथराजनयत्यत्वेन जेतायुग-

शेषे रावणादिवधार्थमवतीर्णः । बलदेवः । स

तु अनन्तदेवो विष्णोरंशः यदुर्वशीयवसुदेव-

पुत्रत्वेन द्वापरयुगान्ते कंसादिवधार्थमवतीर्णः ।

(यथा, भागवते । १ । ११ । १७ ।

“निश्चम्य प्रेष्ठमायानं वासुदेवो महामनाः ।

अक्रूरश्चोपसेनश्च रामश्चाद्भुतविक्रमः ॥”)

त्रयो रामा यथा,—

“अधोरक्षाश्च बाणश्च महाकाशौ प्रकीर्तितौ ।

भार्गवो राघवो गोपस्थयो रामाः प्रकीर्तिताः ॥”

इति वल्किपुराणम् । * *)

वरुणः । चोदकः । पशुभेदः । इति मेदिनी ।

मे, २६ ॥ (रम् + भावे घञ् । रतिः । यथा,

भागवते । ७ । ६ । १४ ।

“सर्वत्र तापत्रयदृःखितात्मा

निर्विदग्धो न खकुटुम्बरामः ॥”

“खकुटुम्भे रामो रतियस्य ।” इति तत्र

श्रीधरस्वामी ।) रामशब्दस्य व्युत्पत्तिर्वैषा,—

“राशब्दो विश्ववचनो मन्वापीश्वरवाचकः ।

विश्वानामीश्वरो यो हि तेन रामः प्रकीर्तितः ॥